एम. ए. (द्वितीय वर्ष) अभ्यासक्रमाचा संक्षिप्त आराखडा

तृतीय सत्र

अभ्यासपत्रिका क्र.५ : प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार

अभ्यासपत्रिका क्र.६ : साहित्य : समीक्षा व संशोधन

अभ्यासपत्रिका क्र.७ : विशेष लेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन / अर्वाचीन)

अभ्यासपत्रिका क्र.८ : ऐच्छिक

१ लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

२ सौंदर्यशास्त्र

३ लेखनविद्या

४ मराठीतील वैचारिक साहित्य

५ साहित्य: सर्जन व उपयोजन

चतुर्थ सत्र

अभ्यासपत्रिका क्र.५ : प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार

अभ्यासपत्रिका क्र ६ : साहित्य : समीक्षा व संशोधन

अभ्यासपत्रिका क्र ७ : विशेष लेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन / अर्वाचीन)

अभ्यासपत्रिका क्र ८ : ऐच्छिक

१ लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

२ सौंदर्यशास्त्र

३ निबंध लेखन

४ साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास

५ साहित्य : सर्जन व उपयोजन

परीक्षेविषयी सूचना

सत्र परीक्षा (Semester Examination) (ESE) : ५० गुण (चार श्रेयांक)

सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Continuous Assessment) (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)

एकूण गुण : १०० गुण (आठ श्रेयांक)

सातत्यपूर्ण मूल्यांकनासाठी खालील परीक्षा घ्याव्यात.

१	**लेखी परीक्षा** Written Test (Max 2 with not more than 15 marks for each)
२	**गृहपाठ** (Assignment – Max 2 with not more than 5marks for each)
३	**चर्चासत्र / सादरीकरण** (Seminar presentation – 5 marks (not for all the students)
४	**गट चर्चा** (Group discussion – 5 marks (not for all the students)
५	**विस्तार कार्य** (Extension work – 5 marks (not for all the students)
६	**खुली पुस्तक-परीक्षा** (An open book test – 10 marks (to be conducted in a classroom for not more than 3 questions)
७	**अहवाल / शोध निबंधावरील टिपण / टिपणे किंवा अभ्यास सहल** Report/Note on research paper/s or study tours – 5 marks (not for all the students and to be presented in the respective class)

अधिक माहितीसाठी पाहा : 5.9 CA, Handbook, CHOICE BASED CREDIT SYSTEM (CS), Prepared by Dr. V. B. Gaikwad, Professor Vilas Kharat..

M. A.Marathi (II)

एम. ए. मराठी (द्वितीय वर्ष)

सत्र परीक्षा (ESE)

प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा

वेळः ३ तास **गुणः ५०**

प्रश्न १ ला.	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी **एक**)	**१० गुण**
प्रश्न २रा.	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी **एक**)	**१० गुण**
प्रश्न ३रा.	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी **एक**)	**१०गुण**
प्रश्न ४था.	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दोन पैकी **एक**)	**१० गुण**
प्रश्न ५ वा.	टिपा लिहा. (चार पैकी **दोन**)	**१० गुण**

सूचनाः प्रश्नपत्रिका ही अभ्यासक्रमाच्या सर्व घटकांना समान न्याय देणारी आणि अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे पूर्ण करणारी असावी.

अभ्यासपत्रिका क्र ५

प्रसार माध्यमे आणि साहित्यव्यवहार

उद्दिष्टे:

१. प्रसारमाध्यमांकरिता लेखन कौशल्य आत्मसात करणे.

२. प्रसारमाध्यमांचे समाजातील महत्त्व विशद करणे

३. प्रसारमाध्यमांत सेवेची संधी मिळविण्यासाठी विद्यार्थ्यांची भाषिक क्षमता विकसित करणे.

तृतीय सत्र

- **सत्र परीक्षा (ESE): ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **एकूण घड्याळी : ६०तास**
- **प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक**

घटक क्र.१: मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन

१ भाषा, स्वरूपआणि वैशिष्ट्ये, वृत्त संस्कृतीचे स्वरुप, घटक व वाटचाल

२ फीचर रायटिंग, रिपोर्टाज : जलसंपदा, वन, शेती, निसर्ग, आरोग्य आणि विज्ञान इत्यादी विषयक.

३ प्रवासवर्णन, क्रीडा पत्रकारिता, देशी-परदेशी खेळ

४ विकास पत्रकारिता- प्रयोजन आणि व्याप्ती

घटक क्र.२ : आस्वाद लेखन

१ विविध कलांचे परस्परसंबंध

२ कलानिहाय सर्जनात्मक आस्वादाचे स्वरुप, सर्जनात्मक आणि आस्वादात्मक लेखन

३ नाट्य आस्वादात्मक लेखन

४ चित्रपट आस्वादात्मक लेखन

घटक क्र. ३ : परिचयात्मक / परीक्षणात्मक लेखन

१ पुस्तक परीक्षण

२ लेखक परिचय

३ समाजसेवक, साहित्यिक, नाट्य, चित्रपट,संगीत, कृषी या क्षेत्रातील व्यक्तिवेध

४ युवांच्या जडणघडणीत कार्यरत असलेल्या व्यक्तींविषयी परिचयात्मक स्वरुपाचे लेखन.

घटक क्र.४ : श्राव्य व दृक-श्राव्य माध्यमांसाठी लेखन

१ श्राव्य माध्यमांचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

२ दृक्-श्राव्य माध्यमांचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

३ श्राव्य माध्यमांतील विविध लेखनप्रकारांचा परिचय

४ दृक-श्राव्य माध्यमांतील विविध लेखनप्रकारांचा परिचय

चतुर्थ सत्र

- **सत्र परीक्षा (ESE): ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **एकूण घड्याळी : ६०तास**
- **प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक**

घटक क्र.५ : वृत्तसंकलन प्रकिया

१ वृत्तसंकलन : संकल्पना आणि स्वरूप

२ प्रासंगिक कार्यक्रम

३ वृत्तमालिका, वृत्तातील नाट्य

४ निसर्ग आणि पर्यावरण आदी संदर्भातील वृत्तसंकलन, लोककलांविषयक वृत्तसंकलन

घटक क्र.६ : जाहिरात लेखन

१ संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये, माध्यमनिहाय जाहिरात लेखन

२ मुद्रित माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन

३ श्राव्य माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन

४ दृक-श्राव्य माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन

घटक क्र.७ : पटकथा लेखन

१ स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

२ माध्यमनिहाय पटकथा लेखनाचे स्वरूप

३ दृक-श्राव्य माध्यमांसाठी पटकथा लेखन

४ चित्रपट माध्यमासाठी पटकथा लेखन

घटक क्र. ८: लेखन कौशल्येः स्वरूपव वैशिष्ट्ये

१ साहित्यप्रकारांचे स्वरूपआणि संकल्पना

२ साहित्यप्रकार - कादंबरी, कथा, नाटक.

३ रूपांतर कौशल्ये (एका साहित्यप्रकाराचे दुसऱ्या साहित्यप्रकारात रूपांतर)

४ विविध साहित्यप्रकारांवर (कादंबरी, कथा, नाटक) आधारित पटकथा लेखन

संदर्भ ग्रंथ

१ भारतीय रंगभूमी- आद्य रंगाचार्य, नॅशनल बुक ट्रस्ट.

२ अभिनय शास्त्र- स्टानिस्ला वस्की, अनुवाद- व.ह.गोळे, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन,पुणे.

३ नाटककाराची कला- जी.बी.प्रिस्ले

४ खेळ नाटकाचा- राजीव नाईक, मौज प्रकाशन

५ संपादन स्वरूपआणि कार्य- यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

६ बातमीची कार्यक्षेत्रे संपादक - यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त संगीत समीक्षा विद्यापीठ, नाशिक

७ बापट उवाच् - संपा- डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ (वाङ्मयसेवा नाशिकरोड)

८ दूरदर्शनसाठी लेखन- केशव केळकर

९ जाहिरातीचे युग- केशव केळकर

१०. गीतयात्री - माधव मोहोळकर, मौज प्रकाशन

११ संगीतशास्त्राचा अभ्यास - बी.आर. देवधर

१२ थोर संगीतकारांची परंपरा - बी.आर.देवधर

१३ शब्दप्रधान गायिकी- यशवंत देव, पॉप्युलर प्रकाशन

१४ सर्जनात्मक लेखन- आनंद पाटील, पद्मगंधा प्रकाशन

१५ मराठी लेखन मार्गदर्शिका- यास्मिन शेख, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई

१६ भयंकर सुंदर मराठी भाषा- द.दि.पुंडे, मॅजिस्टिक प्रकाशन, पुणे.

१७ कविता आणि प्रतिमा- सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन

१८ कवितेविषयी- वसंत आबाजी डहाके, स्वरूपप्रकाशन

१९ पत्रकारितेचा स्वभाव- ल.ना.गोखले, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन

२० फीचर रायटिंग- प्रसन्नकुमार अकलूजकर, श्रीविद्या प्रकाशन

२१ भाषांतर मीमांसा- कल्याण काळे, अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन

२२ पत्रकारिता :स्वरूपआणि चिकित्सा- महावीर जोंधळे, सुविद्या प्रकाशन

२३ भारतीय रंगभूमीची परंपरा - डॉ. माया सरदेसाई

२४ भरतमुनीचे नाट्यशास्त्र (अभिनय केंद्री) - डॉ. सरोज देशपांडे

२५ वैखरी - डॉ. अशोक केळकर

२६ मराठीचिये मंदिरी - श्री.ना. चाफेकर

२७ व्यावहारिक मराठी भाषा - शरदिनी मोहिते

२८ शब्दसखे - वसंत उत्पात

२९ व्यावहारिक व व्यावसायिक लेखनप्रणाली - डॉ. मधुकर मोकाशी

३० जाहिरात शास्त्र - डॉ. वंदना खेडीकर

३१ मराठी चित्रपटाची पटकथा-डॉ.अनिल सपकाळ, प्रतिमा प्रकाशन,पुणे.

३२ मराठी साहित्य : काही लेखनबंध - डॉ.सुधाकर शेलार, स्वरूपप्रकाशन, औरंगाबाद.

लोककला-लोकवाङ्मय

१ तमाशा एक रांगडी कला- संदेश भंडारी

२ नाटक - आशय आणि आकलन- अनिल सपकाळ, प्रतिमा प्रकाशन

३ तमाशा लोकरंगभूमी- रुस्तुम अचलखांब, सुगावा प्रकाशन

४ नाटक वाङ्मयप्रकार- दत्ता भगत, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

५ शाहिरीचे लोकरंग- अंबादास तावरे

६ मराठी लोककथा- सरोजिनी बाबर

७ नाचू कीर्तनाच्या रंगी- यशवंत पाठक

८ रंगबाजी- रुस्तुम अचलखांब

९ तमाशा: कला आणि जीवन- डॉ. सुनील चंदनशिवे

१० शाहिरांचे शाहीर : भाऊ फक्कड - प्रा. पांडुरंग ऐवळे

नाट्यसमीक्षेच्या संदर्भातील अधिकारी व्यक्ती

१ माधव वझे

२ सुरेशचंद्र पाध्ये

३ प्रसन्नकुमार अकलूजकर

४ कमलाकर नाडकर्णी

५ जयंत पवार

६ कमलाकर सोनटक्के

अभ्यासपत्रिका क्र. ५

साहित्य समीक्षा व संशोधन

उद्दिष्टे:-

१. साहित्य, समीक्षाव्यवहाराची समज वाढीस लागणे.

२. समीक्षेची संकल्पना समजाऊन घेणे.

३. समीक्षा व्यवहारातील मूल्यकल्पनांचा परिचय करून घेणे.

४. विविध समीक्षा पद्धतींमागील विचारव्यूह, दृष्टी समजाऊन घेणे.

५. मराठी साहित्य समीक्षकांची परंपरा समजाऊन घेणे.

६. समीक्षा करण्याची दृष्टी व क्षमता विकसित करणे.

७. संशोधनाची संकल्पना, प्रयोजने आणि विविध संशोधन पद्धती समजाऊन घेणे.

८. वाङ्मयीन संशोधनाच्याविविध अभ्यासक्षेत्रांचा परिचय करून घेणे.

९. आंतर्विद्याक्षेत्रीय संशोधनाचे स्वरूपआणि महत्त्व लक्षात घेणे.

१०. मराठी साहित्य संशोधकांची परंपरा समजाऊन घेणे.

११. संशोधन करण्याची दृष्टी व क्षमता विकसित करणे.

तृतीय सत्र

- **सत्र परीक्षा (ESE): ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **एकूण घड्याळी : ६०तास**
- **प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक**

घटक१ : समीक्षेची संकल्पना

१ समीक्षा संकल्पना आणि स्वरूप

२ समीक्षेची वैशिष्ट्ये

३ समीक्षेचे प्रयोजन

४ समीक्षेतील साहित्याचे आकलन, आस्वाद-मूल्यमापन यांचे स्थान व कार्य

घटक २: आदर्श समीक्षकाची साधना आणि समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये

१ आदर्श समीक्षकाचे गुण : रसिकता, प्रज्ञा, तुलनाक्षमता, चिकित्सकता, मूल्यविवेक, विश्लेषकता, व्युत्पन्नता, तुलनाक्षमता,भाषिक तयारी इ.

२ समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये

१ समीक्षाविषयाचे अवधान व तारतम्य

२ निकषाचे तारतम्य

३ व्यक्तिनिष्ठता व वस्तुनिष्ठता यांचे तारतम्य

४ मांडणी व शैली यांचे तारतम्य

५ संगती व सुसूत्रता यांचे भान

६ नेमकेपणा व तार्किकता या संबंधीचा विवेक

७ वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये यांचा परस्परसंबंध आणि त्यांच्या वापराबाबत करावयाचा विवेक

घटक ३: समीक्षेच्या पद्धती

१ आस्वादक समीक्षा

२ रूपवादी समीक्षा

३ चरित्रात्मक समीक्षा

४ मानसशास्त्रीय समीक्षा

५ आदिबंधात्मक समीक्षा

६ ऐतिहासिक समीक्षा

७ समाजशास्त्रीय समीक्षा

८ मार्क्सवादी समीक्षा

९ स्त्रीवादी समीक्षा

घटक ४ : मराठी समीक्षेची वाटचाल

१ इ. स.१८७४ ते इ. स.१९२०

२ इ. स.१९२१ ते इ. स.१९४५

३	इ. स.१९४६ ते इ. स.१९७५

संदर्भ ग्रंथ

१	समीक्षेची नवी रूपे- गंगाधर पाटील

२	वाङ्मयीन वाद- म.सा.परिषद, प्रकाशन पुणे

३	टीकाविवेक- श्री.के.क्षीरसागर

४	साहित्यसमीक्षा :स्वरूपआणि विकास- ना.वा.गोडबोले, गं.ना.जोगळेकर

५	नवसमीक्षा - काही विचारप्रवाह- संपादक गो.म.कुलकर्णी

६	आदिबंधात्मक समीक्षा- म.सु.पाटील

७	मानसशास्त्रीय समीक्षा- डॉ.अ.वा.कुलकर्णी

८	साहित्याची निर्मितिप्रक्रिया- आनंद यादव

९	मराठी समीक्षेची वाटचाल- गो.म.कुलकर्णी

१०	साहित्य: स्वरूपआणि समीक्षा- वा.ल.कुलकर्णी

११	साहित्य: स्वरूपआणि समीक्षा- दि.के.बेडेकर

१२	साहित्य: समाज व संस्कृती- दिगंबर पाध्ये

१३	साहित्य,शासन: स्वरूपव समीक्षा- वसंत पाटणकर

१४	वाङ्मयीन आकलन - रा.ग.जाधव, वाङ्मय सेवा प्रकाशन, नाशिक रोड

१५	अहिराणी लोकगीते आणि लोकभाषा - म.सु.पगारे वाङ्मय सेवा प्रकाशन नाशिक रोड

१६	स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूपआणि उपयोजन - डॉ. अश्विनी धोंगडे

१७	जनसाहित्याचा दिशेने - या. वा. वडस्कर

१८	बापट उवाच्- संपा. डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ (वाङ्मयसेवा प्रकाशन,नाशिक रोड)

१९	तौलनिक साहित्याभ्यास : मूलतत्त्वे आणि दिशा - वसंत बापट

२०	प्रतिसाद - बाळकृष्ण कवठेकर

२१	टीकाविवेक - श्री. के. क्षीरसागर

२२	टीका प्रपंच - कमलाकर दीक्षित,मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे.

२३	प्रदक्षिणा (खंड १,२)- कॉंटिनेंटल प्रकाशन, पुणे)

२४ बापटांचे गद्यसाहित्य : आशय आणि आस्वाद - डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ

२५ टीका आणि टीकाकार - डॉ. वा.भा. पाठक

२६ मार्क्सवादी साहित्यविचार - के.रं. शिरवाडकर

२७ साहित्याचे परीघ - डॉ. निशिकांत ठकार

२८ प्रा. रा.श्री. जोग गौरवग्रंथ - संपा. द. न. गोखले, भावे, पाध्ये

२९ वाङ्मयीन वाद : संकल्पना व स्वरूप- संपा. सीताराम रायकर, आनंद यादव

३० समीक्षेतील नव्या संकल्पना - संपा. डॉ. मनोहर जाधव

३१ सामाजिक शास्त्रे आणि साहित्य - संपा. डॉ. ह.श्री.साने

३२ साहित्य आणि संस्कृती - डॉ. दु. का. संत

३३ साहित्य विचार : प्रा. रा.श्री. जोग गौरव ग्रंथ - संपा द. न. गोसावी व इतर

३४ त्रिदल - संपा. - एम. आर. शेख

३५ वाङ्मयीन संज्ञा व संकल्पना कोश - संपा. वसंत डहाके व इतर

३६ कवितेची शैली - डॉ. महेंद्र कदम

३७ कादंबरी : सार आणि विस्तार -डॉ. महेंद्र कदम

३८ स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा - डॉ. शोभा पाटील, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.

३९ समीक्षेतील अवतरणे - रा.ग. जाधव

४० मराठीतील रूपनिष्ठ समीक्षा - डॉ. सिद्धार्थ आगळे

चतुर्थ सत्र

- **सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)**
- **सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)**
- **एकूण घड्याळी : ६० तास**
- **प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक**

घटक ५ : संशोधन: संकल्पना व स्वरूप

१ संशोधनाच्या संकल्पना, प्रेरणा, प्रयोजने

२ संशोधकांच्या अंगी असणारे गुण

३ संशोधन प्रक्रियेतील विविध टप्पे

४ संशोधनाची साधने- पुस्तके, नियतकालिके, वृत्तपत्रे, कोशवाङ्मय, सूचिवाङ्मय, हस्तलिखिते, शिलालेख, ताम्रपट इ.

घटक ६ : वाङ्मयीन संशोधनाची अभ्यासक्षेत्रे

१ साहित्यकृतीनिष्ठ संशोधन

२ वाङ्मय प्रकारानिष्ठ संशोधन

३ लेखकाचा अभ्यास

४ कालखंडाचा अभ्यास

५ भाषिक संशोधन

६ लोकसाहित्यविषयक संशोधन

७ तौलनिक साहित्याभ्यास

८ वाङ्मयेतिहासासंबंधी संशोधन

९ संहिता संपादन व विश्लेषण

घटक ७ : आंतर्विद्याक्षेत्रीय संशोधन

१ साहित्य आणि तत्त्वज्ञान

२ साहित्य आणि समाजशास्त्र

३ साहित्य आणि मानसशास्त्र

४ साहित्य आणि संस्कृती

५ साहित्य आणि सौंदर्यशास्त्र

६ साहित्य आणि इतिहास

७ साहित्य आणि राज्यशास्त्र

८ साहित्य आणि अर्थशास्त्र इ. ज्ञानशाखांशी अनुबंध

घटक ८ : मराठीतील संशोधन परंपरा

१ लोकसाहित्याचे संशोधन

२ भाषाविषयक संशोधन

३ मध्ययुगीन वाङ्मयाचे संशोधन

४ मराठीचे पाश्चात्य संशोधक

संदर्भ ग्रंथ

१ भाषा व साहित्य संशोधन : खंड १,२,३- १९८९, संपा. वसंत स. जोशी, म.ना.अदवंत, गं. ना.जोगळेकर व इतर संपादक, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे

२ शोध निबंधाची लेखनपद्धती- दु.आ.२००६, स.गं.मालशे, लोकवाङ्मय गृह प्रकाशन मुंबई,

३ मराठी साहित्य संशोधन : स्वरूप आणि दिशा १९९५,श.रा.राणे, का.स.वाणी म.प्र.अ.संस्था धुळे,

४ मराठी साहित्य संशोधन : नव्या दिशा २००६, संपादक- अविनाश आवलगावकर,प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.

५ साहित्याचा अभ्यास- डॉ.र.बा.मंचरकर सद्भाव ग्रंथ २००३ चं.वि.जोशी व इतर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

६ संशोधनाची क्षितिजे- वि.भि.कोलते, गौरव ग्रंथ, १९८५, भा.ल.भोळे संपादक, अमेय प्रकाशन नागपूर,

७ प्राचीन मराठी हस्तलिखिते: संशोधन आणि संपादन १९९२, श्री.रं.कुलकर्णी,का.स.वाणी व.प्र.अ.संस्था, धुळे.

८ मराठी प्रबंध सूची - व.वि. कुलकर्णी, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर

९ मराठी साहित्य संशोधन- १९९८, म.पां.भावे, श्रीहरी भिडे, पद्माकर शिरवाडकर (संपादक), महाराष्ट्र साहित्य परिषद, ठाणे

१० शोधविज्ञान कोश - १९८५ दु. का.संत, पुणे विद्यार्थिगृह प्रकाशन, पुणे

११ मराठी संशोधनविद्या - डॉ. उषा देशमुख, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे १९९४

१२ साहित्य शोधणी - डॉ. उषा देशमुख, नीहारा प्रकाशन, पुणे १९८९

१३ साहित्यसमीक्षा आणि पारिभाषिक संज्ञा- वसंत दावतर, म.रा.सा.सं.मंडळ, मुंबई,

१४ संशोधन पद्धती - प्रक्रिया आणि अंतरंग - डॉ.दु.का.संत, अनाथ विद्यार्थिगृह प्रकाशन, पुणे - १९६६

१५ संशोधन :स्वरूप आणि पद्धती- संपादक: डॉ.सु.रा.चुनेकर, रंगनाथ पठारे, शि.प्र. संस्था, संगमनेर-१९८३

१६ लोकसाहित्य शोध व समीक्षा - रा.चिं.ढेरे

१७ मराठीचे परदेशी अभ्यासक - रा.चिं.ढेरे व इतर, ललित १९९३

१८ संशोधन : सिद्धांत व पद्धती - सदा कऱ्हाडे

१९ लोकसाहित्य मीमांसा - भाग १, २ - डॉ. विश्वनाथ शिंदे

२० लोकसाहित्य स्वरूपव विवेचन - कालभूत

२१ वाङ्मयीन विद्वता - दु. का. संत

२२ लोकसाहित्याचे स्वरूप- डॉ. तारा भवाळकर

२३ लोकगीतांचे माझे स्मरण - डॉ. य.ग. शिंदे

२४ लोकमानसातील पारंपरिक कोळीगीते - शेट्ये/जगदीश संसारे/रामचंद्र वरड

२५ लोकसाहित्य दर्शन - (संपा.) डॉ. रमेश देवरे

२६ लोकसाहित्याच्या अभ्यासदिशा - डॉ. तारा भवाळकर

२७ लोकसाहित्यातील कुटुंब चित्रण - डॉ. लता महाजन

२८ लोकसाहित्यातील स्त्रीजीवन - डॉ. भारती रेवडकर

२९ संशोधनप्रदीप - डॉ. वेदश्री थिगळे

अभ्यासपत्रिका क्र.७

विशेषलेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन / अर्वाचीन)

उद्दिष्टे:-

१. एकाच लेखकाचे वाङ्मयीन आकलन -लेखकाच्या व्यक्तिमत्त्वाची जडणघडण, सांस्कृतिक व वाङ्मयीन निर्मिती -स्वरूप व प्रेरणा समजाऊन घेणे.

२. लेखकाचा काळ व त्याची साहित्यनिर्मिती यांतील संबंधाचा शोध व त्याद्वारे लेखनातील कालतत्त्व व चिरंतनतत्व यांचा मागोवा घेणे.

३. साहित्यनिर्मितीचा क्रम लक्षात घेऊन लेखकाच्या लेखनातील परिवर्तनाचा विचार, साहित्य निर्मितीतील वैविध्य व त्यातील लेखकाचे स्थान, लेखकाची जीवननिष्ठा व त्यांचे साहित्य निर्मितीवरील परिमाण, मराठी साहित्यातील लेखकाचे योगदान व त्याच्या साहित्यकृतीचे वाङ्मयीन आकलन करणे.

४. विविध वाङ्मयकृतीतून लेखकाचे योगदान व त्याचे तौलनिक आकलन करणे.

विशेष लेखकाचा अभ्यास : मध्ययुगीन

संत जनाबाई

तृतीय सत्र

- **सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)**
- **सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)**
- **एकूण घड्याळी : ६० तास**
- **प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक**

घटक १ : मध्ययुगीन वारकरी संत परंपरा, स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

१ मध्ययुगीन वारकरी संत परंपरा

२ मध्ययुगीन कालखंड: सामाजिक, सांस्कृतिक आणि धार्मिक पर्यावरण

३ वारकरी संप्रदायाचे स्वरूप

४ वारकरी संतपरंपरेतील कवयित्री आणि त्यांचे वाङ्मय : सोयराबाई, मुक्ताबाई, कान्होपात्रा, बहिणाबाई आदी

घटक २ : संत जनाबाई : व्यक्तित्व

१ जीवनचरित्र

२ वाङ्मयीन जडणघडण

३ संत जनाबाईंची गुरुपरंपरा : संत ज्ञानेश्वर, संत नामदेव

घटक ३ : संत जनाबाईंचेवाङ्मय

हरिश्चंद्राख्यान, प्रल्हाद चरित्र, कृष्णजन्म, बाळक्रीडा, थालीपाक, द्रौपदी स्वयंवर, पाळणा, भारूड, कूट, आरती आणि ओव्या इ.

घटक ४ संत जनाबाईंचे आत्मपर अभंग

१ अभंगांचे स्वरूप: विषय व आशय विश्लेषण

चतुर्थ सत्र

- **सत्र परीक्षा (ESE): ५० गुण (चार श्रेयांक)**
- **सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५० गुण (चार श्रेयांक)**
- **एकूण घड्याळी : ६० तास**
- **प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक**

घटक ५: संत जनाबाईंचे विठ्ठल माहात्म्यपर अभंग

घटक ६: संत जनाबाईंचे नामदेव चरित्रपर अभंग

घटक ७: संत जनाबाईंची जीवननिष्ठा

घटक ८: संत जनाबाईंच्या अभंगांची भाषाशैली

संदर्भ ग्रंथ

१ श्रीसकल संत गाथा - भाग १ - जोशी का.अ.

२ श्री नामदेव गाथा : संग्राहक - नानामहाराज साखरे

३ जनाबाईंचे निवडक अभंग - डॉ. सुहासिनी इर्लेकर

४ संत जनाबाईंचे निवडक अभंग - डॉ. शिवाजीराव मोहिते

५ प्राचीन साहित्याच्या अंतरंगात - डॉ.वि. भि. कोलते

६ मराठी संत कवयित्री - प्रा.मा. के. यादव

७ प्राचीन मराठी संतकवी - न. र. आजगावकर

८ संत कवी आणि कवयित्री : एक अनुबंध - डॉ. सुहासिनी इर्लेकर

९ संत जनाबाई - डॉ. सुहासिनी इर्लेकर महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ

१० ईश्वरनिष्ठांची मांदियाळी - डॉ.शिवाजीराव मोहिते

११ ओंकाराची रेख जना - मंजुश्री गोखले

१२ अभंगवाणीतील पंथराज : डॉ. शं.गो. तुळपुळे (सिटी बुक स्टॉल)

१३ भक्तिगंगेच्या वाटेवर : संत कवयित्रींची वेचक अभंगवाणी: संपादक डॉ. हे.वि. इनामदार.

१४ संत नामदेव : काव्य संभार आणि संत परिवार : संपादक हे. वि. इनामदार

१५ श्री भक्तिपंथ : नवचिंतन : संपादक डॉ. हे.वि. इनामदार

१६ नामदेव दर्शन : संपादक प्रा. रेळेकर, डॉ.इनामदार, डॉ. मिरजकर

१७ महाराष्ट्र शारदेचे मानकरी : ह.भा. वाघोलीकर

अभ्यासपत्रिका क्र.८: ऐच्छिक

२. लोकसाहित्याची मूलतत्त्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

उद्दिष्टे:

१. लोकसाहित्याचे स्वरूप समजून घेणे.

२. लोकसाहित्याची व्यापकता व सर्वसमावेशकता लक्षात आणून देणे.

३. लोकसाहित्यातील विविध प्रकार समजाऊन घेणे.

४. लोकसाहित्यातील सामाजिक, धार्मिक, सांस्कृतिक जाणिवा स्पष्ट करणे.

तृतीय सत्र

- **सत्र परीक्षा (ESE): ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **एकूण घड्याळी : ६०तास**
- **प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक**

घटक १: लोकसाहित्याची संकल्पना

१ लोकसाहित्याची व्याख्या, उत्पत्तीविषयक विविध उपपत्ती आणि त्या आधारे लोकसाहित्याच्या स्वरूपाचा परिचय

२ ‘लोक ’ व ‘साहित्य’ या पदाचे स्पष्टीकरण, लोकसाहित्याचे प्रयोजन

३ लोकसाहित्याचे सामाजिक, राष्ट्रीय व सांस्कृतिक जीवनाशी असलेले अनुबंध.

४ लोकसाहित्याचे इतिहास, पुरातत्त्व, मानवंशशास्त्र, भाषाशास्त्र, मानसशास्त्र, धर्मशास्त्र, दैवतकथाशास्त्र (Mythology) इ. शास्त्रांशी असलेले अनुबंध. लोकजीवनप्रवाह आणि लोकसाहित्य अनुबंध, लोकसाहित्यातील परिवर्तन, पर्याय आणि चिरंतनत्व, लोकसाहित्याचे सादरीकरण, लोकसाहित्याची आस्वादकता.

घटक २: लोकसाहित्याचा अभ्यास

१ लोकसाहित्याचे जागतिक अभ्यासक्षेत्र / जागतिकीकरणातील लोकसाहित्याचे महत्त्व

२ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे विविध संप्रदाय व लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची वाटचाल

३ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची भारतीय परंपरा : प्राचीन, आधुनिक

४ लोकसाहित्याच्या अध्ययनाची आवश्यकता- शास्त्रे, कला आणि साहित्य यांच्या अभ्याससंदर्भाने.

घटक ३: लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची क्षेत्रे

१ लोकसाहित्य आणि लोकजीवनाची विविध क्षेत्रे यातील अनुबंधाचे स्वरूप

२ निसर्ग, तत्त्वज्ञान, मानवी जीवन, शास्त्रे, समाज, संस्कृती, धर्म, व्यवहार इ. लोकजीवनाची विविध क्षेत्रे

घटक ४: लोकसाहित्य व ग्रांथिक साहित्य संबंध

१. लोकसाहित्य आणि महाकाव्य, संत साहित्य, अर्वाचीन साहित्य यांचा अनुबंध

२. लोकसाहित्याचे सादरीकरण आणि लोकतत्त्व किंवा लोकबंध

३. लोकसाहित्यातील लोकसमजुती, रूढी-परंपरा, विधी-विधाने, मंत्र-तंत्र, लोकभ्रम, लोककला, सामाजिक व भाषिक संकेत, दैवत कथा, लोककथा, गीते, वाक्प्रचार, म्हणी, कोडी, उखाणे.

४. लोकसाहित्याचे प्रादेशिक, सामाजिक , सांस्कृतिक विशेष आणि आवर्तक कल्पनाबंध

चतुर्थ- सत्र

- **सत्र परीक्षा (ESE): ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (CA) : ५०गुण (चार श्रेयांक)**
- **एकूण घड्याळी : ६०तास**
- **प्रत्येक घटकासाठी १५ तास = एक श्रेयांक**

घटक ५: मराठीतील लोकसाहित्याचे स्वरूप

१ मराठीतील लोकसाहित्याचे स्वरूप

२ मराठीतील लोकसाहित्याचा आशय, भाषा, रचना, प्रदेश, प्रकार व कलात्मक सौंदर्य.

३ मराठी लोकगीते: प्रेरणा व स्वरूप

१. स्त्रीगीते, २. पुरुषगीते ३.सणोत्सवाची गाणी, ४.विधिगीते (जत्रा-यात्रा-प्रसंगी) ५. भलरीगीते ६.श्रमगीते ७.संस्कारगीते (लग्न, पाचवी, बारसे इ.) ८. बडबडगीते ९. साखळीगीते, कथा गीते, लोकगीते व लौकिकगीते यांतील भेद, लोकगीते व आधुनिक गेय कविता (भावगीते, पदे व इतर कविता, नाट्यगीते, सिनेगीते), लोकगीते व संतकवीची कविता (अभंग, ओवी, पदे गौळणी, आरत्या भारूडे इ.) यातून स्पष्ट होणाऱ्या प्रेरणा व स्वरुप.

४ मराठी लोककथा : प्रेरणा, स्वरूप आणि उत्पत्ती

लोककथांचे प्रकार :१. दैवतकथा- उत्पत्तीकथा, व्रतकथा इ. २. अद्‌भुत कथा, परिकथा (Fairy tales) ३. दंत कथा (Legends) - स्थानिक दंतकथा, भटकी दंतकथा ४. प्राणी कथा, बोधकथा (Animal Tales, Febles) ५.हस्तकथा (Marry Tales) ६. मालाकथा (Cummonulative Tales) कथाविशेष व कल्पनाबंध विचार

घटक ६: मराठी लोकसाहित्याचे कलात्मक सौंदर्य (जाणिवा, सादरीकरण, आणि आस्वाद्यता)

१ मराठी लोकसाहित्याचे कलात्मक सौंदर्याचे स्वरूप

२ लोककला सादरीकरणाचा अभिजात आणि आधुनिक कला व साहित्याशी अनुबंध

३ साहित्यसमीक्षेचा लोकसाहित्य शास्त्रीय (लोकतत्त्वीय किंवा लोकबंधात्मक) दृष्टिकोन

४ लोकसाहित्याच्या सादरीकरणामागील जाणिवा आणि आस्वाद्यता

घटक ७: मराठीलोकसाहित्याचे विविध कलाविष्कार

१ लोकनाट्य : स्वरूप, परंपरा, विशेष

२ लोकनाट्याचे (तमाशाचे) घटक- नांदी, नृत्य, लावणी, बतावणी, गणगौळण, पोवाडा, वग, इ.

३ कीर्तन, लळीत, गोंधळ व जागरण - परंपरा: स्वरूप, प्रकार

४ महाराष्ट्र लोकसंस्कृती उपासकाचे आविष्कार- वासुदेव, पिंगळा, चित्रकथी, भुत्ये, गोंधळी, वाघे, मरीआई, नंदीबैलवाले, माकडवाले, दरवेशी कोल्हाटी, मांग गारूडी इ.

घटक ८: मराठी लोकसाहित्य अभ्यासकांची परंपरा

१ मराठी लोकसाहित्याच्या अभ्यास परंपरा

२ मराठी लोकसाहित्याच्या अभ्यासकांचा परिचय : साने गुरुजी, सरोजिनी बाबर, दुर्गा भागवत, रा.चिं. ढेरे, प्रभाकर मांडे, गं.ना.मोरजे आदी अभ्यासकांचा परिचय

३ लोकसाहित्याच्या अभ्यासात साहाय्य करणाऱ्या संस्थांचा परिचय

१. महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्य समिती, पुणे.

२. लोकसाहित्य संशोधन मंडळ, औरंगाबाद.

संदर्भ ग्रंथ

१ Standard Dictionary of Foklore Mythology & Legend, Ed. Maria ` Leanch, U.S.A.

२ The Science of Folklore Alexander & Karappe

३ Introducting Folklore Kenneth & Mary Clarke

४ Introducting Folklore Kenneth & Mary Clarke

५ लोकसाहित्याचे अंत:प्रवाह- डॉ. प्रभाकर मांडे

६ लोकसाहित्याचे स्वरुप- डॉ. प्रभाकर मांडे

७ लोकसाहित्याचे लेणे- डॉ. मालती देशपांडे

८ अपौरुषेय वाङ्मय- डॉ. कमलाबाई देशपांडे

९ साहित्याचे मूळ धन- द.बा. कालेकर व वा.कृ.चोरघडे

१० लोकसाहित्याची रूपरेषा - दुर्गा भागवत

११ धर्म आणि लकिसाहित्य - दुर्गा भागवत

१२ मराठीतील स्त्रीधन- डॉ. सरोजिनी बाबर

१३ मराठी लोकगीते- डॉ. सरोजिनी बाबर

१४ मराठी लोककथा- डॉ. सरोजिनी बाबर

१५ महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्यमाला पुष्प ११- संपादन - डॉ. सरोजिनी बाबर

१६ मराठी तमाशा- नामदेव व्हटकर

१७ मराठी लोकसंस्कृतीचे उपासक- डॉ. रा.चिं.ढेरे

१८ लोकसाहित्याचे स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र- डॉ. गं. ना. मोरजे

१९ लोकसाहित्य कलाविचार- डॉ. गं. ना. मोरजे

२० लोकसाहित्य विचार- डॉ. अनिल सहस्रबुद्धे

२१ नाचू कीर्तनाचे रंगी- डॉ. यशवंत पाठक

२२ भारतीय मिथ्यांचा मागोवा- विश्वनाथ खैरे

२३ लोकबंध- डॉ. अनिल सहस्रबुद्धे

२४ आदिवासी कलाविश्व- गोविंद गारे

२५ लोकनाट्याची परंपरा- वि.कृ. जोशी

२६ लोकसंचित- डॉ. तारा भवाळकर

२७ लोकसाहित्य : उद्गम व विकास -डॉ. शरद व्यवहारे

२८ गोल्ला- डॉ. धोंडीराम वाडकर

२९ लोकसाहित्य : शोध व समीक्षा- डॉ. रा. चिं. ढेरे

३० संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य- डॉ. रा. चिं. ढेरे

३१ लोकधाटी- द.ग. गोडसे

३२ मराठी लोककथा : स्वरूपमीमांसा- सौ. वैदेही कोळेकर

३३ लोकसाहित्य संशोधनपद्धती- डॉ. अनिल सहस्रबुद्धे

३४ लोकसाहित्याची मीमांसा भाग-१ व २- डॉ. विश्वनाथ शिंदे

३५ लोकसाहित्य : रंग आणि रेखा- डॉ. शरद व्यवहारे

३६ मराठी स्त्रीगीते- डॉ. शरद व्यवहारे

३७ भिल्लांची गाणी- डॉ. सद्वाम जाधव

३८ लोककथा आणि मीमांसा- डॉ. कुलकर्णी

३९ लोककला- डॉ. धोंडिराम वाडकर

४० विधिनाट्य- डॉ. धोंडिराम वाडकर

४१ लोकसाहित्य आणि इतिहास- डॉ. गं.ना. मोरजे

४२ लोकसाहित्याचा क्षेत्रीय अभ्यास- डॉ. गं.ना. मोरजे

४३ लोकनाट्य : उद्गम आणि विकास- डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत

४४ रंगबाजी- रुस्तुम अचलखांब

४५ लोकवाङ्मय स्वरुप- डॉ. शरद व्यवहारे

४६ महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्य समितीची सर्व प्रकाशने

४७ कूटकथेची कूळकथा- डॉ. गं. ना मोरजे

४८ प्राणी लोककथा- डॉ. ग. ना. मोरजे

४९ जिप्सी लोककथा- डॉ. ग. ना. मोरजे

५० लोकवाङ्मयशास्त्र- पद्मगंधा प्रकाशन

५१ लोकसाहित्य आणि लोकसंस्कृती- डॉ. विद्या व्यवहारे

५२ लोकगीताची सामाजिक पार्श्वभूमी- डॉ. विद्या व्यवहारे

५३ लोकपरंपरा आणि लोकधाटी- संपा. - डॉ. गिमेकर, डॉ. वाडकर, डॉ. देवरे

५४ लोकरंजनाची पारंपरिक माध्यमे- डॉ. शरद व्यवहारे

५५ मराठी लोककथागीत- डॉ. दिनकरराव कुलकर्णी

५६ लोकसाहित्याचे स्वरूप- डॉ. तारा भवाळकर

५७ स्त्रीधन- डॉ. उषा रावसाहेब शिंदे

५८ मराठी लोकसंस्कृतीच्या पाऊलखुणा- डॉ. मधुकर मोकाशी

५९ लोकसाहित्य दर्शन- (संपा.) डॉ. रमेश देवरे

६० लोकसाहित्याच्या अभ्यासदिशा- डॉ. तारा भवाळकर

६१ म्हणी अनुभवाच्या खाणी - डॉ. बाळासाहेब गुंजाळ

६२ ज्ञानेश्वरांचा लोकतत्त्वीय अभ्यास - डॉ. प्रमोद पडवळ

६३ लोकसंस्कृतीचा सांस्कृतिक अनुबंध - डॉ. मधुकर मोकाशी

६४ शाहिरांचे शाहीर : भाऊ फक्कड - प्रा. पांडुरंग ऐवळे

६५ तमाशा : कला आणि जीवन - डॉ. सुनील चंदनशिवे

६६ लोकसाहित्यातील कुटुंब चित्रण - डॉ. लता महाजन

६७ लोकसाहित्यातील स्त्रीजीवन - डॉ. भारती रेवडकर

६८ भलरी - डॉ. सुभाष शेकडे